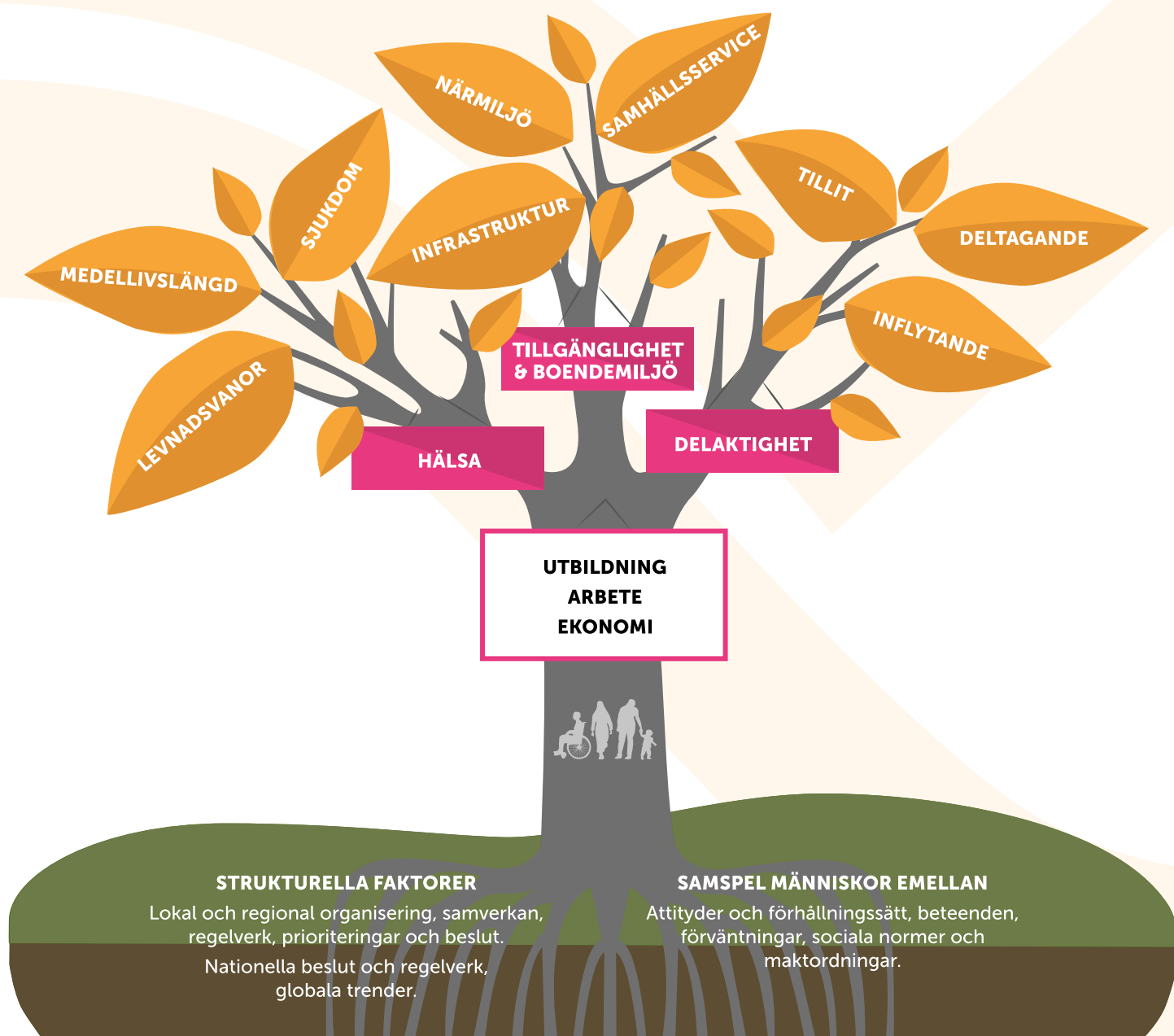

Utdrag från:

Jämlikt Gävleborg

Rapport från Jämlikhetsutredningen

Sammanfattning

De flesta svenskar får det allt bättre. Fler har en hög utbildning, inkomsterna ökar och medellivslängden ökar. Det gäller dock inte alla grupper. Det finns grupper som inte har kunnat ta del av utvecklingen i samma utsträckning som andra, vilket har lett till en ökande ojämlikhet. Ojämlikheten ökar också i Gävleborg. Till exempel är skillnaderna i inkomst i länet mellan de som tjänar mest och de som tjänar minst större idag än för både tio och 20 år sedan. Skillnaderna mellan de grupper med mest respektive minst resurser i Gävleborg är dock något mindre än i riket som helhet. Det beror på att inkomstnivån bland de som har de högsta inkomsterna är något lägre i länet.

Utmärkande för Gävleborg är istället en hög koncentration av resurssvaga grupper. I Gävleborg har en högre andel av befolkningen en låg utbildning, står utanför arbetsmarknaden, har små ekonomiska marginaler och har en svag hälsa, alternativt riskerar hälsoproblem i framtiden, i jämförelse med riket som helhet. Det finns tendenser till att dessa olika svårigheter koncentreras allt mer: det är med andra ord i ökande utsträckning samma grupper som har en låg inkomst som också har en låg utbildning, står utanför arbetsmarknaden, har en sämre hälsa, en låg grad av tillit och samhällsdeltagande och som bor i resurssvaga områden. Det är också samma grupper som år efter år har sämre förutsättningar än andra.

Jämlikhetsutredningen berör sex olika områden: utbildning, arbete och ekonomi, tillgänglighet och boendemiljö, demokrati och delaktighet, hälsa samt vård. Alla dessa områden hänger ihop. En persons utfall inom ett område påverkar hans möjligheter inom ett annat område. De grundläggande socioekonomiska livsvillkoren, i detta fall utbildning, arbete och ekonomi, lägger grunden för människors möjligheter även inom andra områden. Skillnader inom till exempel boendemiljöer, socialt deltagande eller hälsa är i stor utsträckning speglingar av skillnader i socioekonomiska livsvillkor och handlingsutrymme. De grupper som har bättre socioekonomiska livsvillkor bor i miljöer som ses som mer attraktiva, har ett högre samhällsdeltagande och en bättre hälsa jämfört med grupper med sämre socio-

ekonomiska livsvillkor. Det finns också grupper i särskilt utsatt position, och som därmed löper en ökad risk för till exempel ett lågt samhällsdeltagande eller en sämre hälsa. Dit hör ekonomiskt utsatta grupper, så som personer som uppstår långvarigt försörjningsstöd, långtidssjukskrivna och ensamstående föräldrar, samt grupper som befinner sig i en minoritetsposition utifrån diskrimineringsgrunderna och på grund av den löper större risk att utsättas för stressfaktorer som diskriminering och negativt bemötande.

Inom området utbildning visar Jämlikhetsutredningens analys att vissa elevgrupper möter särskilt stora utmaningar i skolan. Det gäller framför allt elever som anländer till Sverige efter 10 års ålder, elever med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar, och elever från hem med bristande studievana. Skolsegregationen har bidragit till att fler barn med sämre förutsättningar koncentreras till vissa skolor. Det kan motverka skolans möjligheter att kompensera för elevernas olika förutsättningar. Att fler elever får rätt stöd i rätt tid, för att slutligen kunna ta gymnasieexamen, är avgörande för ett mer jämlikt Gävleborg. Ungdomar utan gymnasieexamen tillhör de grupper som har svårast att ta sig in på arbetsmarknaden, och efterfrågan på lågutbildad arbetskraft förväntas minska ytterligare framöver.

Förutom lågutbildade ungdomar är nyanlända, framför allt nyanlända med låg utbildning, en grupp som har det svårt att ta sig in på arbetsmarknaden. Lägre sysselsättningsnivå, sämre matchning på arbetsmarknaden och ett överlag sämre löneläge än den inrikes födda befolkningen är dock en realitet även för utrikes födda personer som befunnit sig betydligt längre i Sverige. Även personer med funktionsnedsättning har en låg sysselsättningsgrad. Höga krav på utbildning och funktionsförmåga, tillsammans med bristande anpassningsförmåga från arbetsmarknadshåll och, i vissa fall, regelrätt diskriminering begränsar tillträdet till arbetsmarknaden för dessa grupper. Allt detta är negativt både för individerna och för Gävleborg, inte minst i ljuset av den kommande demografiska utmaningen med en ökande försörjningskvot. Att fler ges tillträde

till arbetsmarknaden är centralt för länets framtida försörjning samt för att minska den ekonomiska ojämlikheten.

De ekonomiskt mest resurssvaga grupperna utgörs i ökande grad av personer som står utanför arbetsmarknaden och klyftan mellan de som har och de som inte har arbete har ökat över tid. Små ekonomiska marginaler får konsekvenser även på andra områden. Till exempel kan en svag ekonomi leda till stress och psykisk ohälsa och till ett socialt utanförskap, inte minst bland barn och unga. Ekonomin har en direkt betydelse för boendet: den som saknar arbete och/eller tillräcklig kontantmarginal har sämre möjlighet att köpa en bostad och blir därmed hänvisad till hyresrättssegmentet. Eftersom bostäder av olika upplåtelseformer och med olika priser, avgifter eller kötider är lokaliserade till olika delar av länet och länets städer uppstår segregation till följd av de socioekonomiska skillnaderna. Boendesegregationen i Gävleborg är inte lika omfattande som i landets storstäder men även i Gävleborg finns tydliga skillnader i befolkningssammansättningen mellan olika områden, som påverkar människors livsvillkor. Det finns också skillnader i livsvillkor mellan olika delar av länet. Inte minst varierar tillgängligheten, vilket får effekter för människors möjligheter att till exempel utbilda sig, söka arbete och ta del av serviceutbud. Digitalisering kan bidra till att minska skillnader, men riskerar också att orsaka nya skillnader, eftersom inte alla har samma möjlighet att ta del av ett digitalt utbud.

De grundläggande socioekonomiska livsvillkoren har också betydelse för människors samhällsdeltagande och deltagande i demokratiska processer. Överlag är det de grupper som har hög socioekonomisk position som dominerar de flesta forum för inflytande: de har högst valdeltagande, har flest nomineringar till politiska poster och upplever själva att de har större möjlighet att påverka, jämfört med grupper i lägre socioekonomisk position och/eller utsatta grupper. De har också en högre tillit till samhällsinstitutionerna, det demokratiska systemet och till andra människor. Överlag finns indikationer på en sjunkande tillit i utsatta grupper, såväl i Gävleborg som nationellt. De socioekonomiska livsvillkoren har också betydelse för socialt deltagande. Grupper med en högre socioekonomisk position har bättre möjligheter till en aktiv fritid. Till exempel kan höga kostnader göra att barn och unga från resurssvaga familjer tvingas avstå från aktiviteter. Utestängande normer, brist på, eller negativa, erfarenheter och bristande tillgång är andra faktorer som begränsar möjligheten till deltagande för utsatta grupper.

De socioekonomiska livsvillkoren har en mycket stor inverkan på hälsan, både den upplevda och den faktiska. En ojämlik fördelning av resurser ger en ojämlik fördelning av risk för ohälsa, sårbarhet för ohälsa och konsekvenser av ohälsa. Covid-19 pandemin illustrerar detta mycket väl. Grupper i lägre socioekonomisk position och/eller i utsatt position, har högre sjuklighet, högre dödlighet och har sämre möjligheter att påverka sin hälsa i positiv riktning. Medellivslängden har, generellt sett, ökat i länet, men ökningen gäller inte alla. I Gävleborg idag förväntas en 30-årig kvinna med eftergymnasial utbildning leva 6,4 år längre än en jämnårig kvinna med förgymnasial utbildning. För män är motsvarande skillnad 5,2 år. Tumörer och cirkulationsorganens sjukdomar står för nära hälften av skillnaderna i livslängd mellan för- och eftergymnasialt utbildade i Sverige.

Även inom vården finns skillnader mellan olika grupper. Vård ska ges med respekt för alla människors lika värde; patienter som lider av samma sjukdomar ska behandlas lika och resurser ska fördelas utifrån behov. Trots det finns rapporter som visar att hälso- och sjukvården inte är helt jämlik. Det finns behov av att ta fram och tillgängliggöra data för fler och fördjupande analyser om jämlik vård på regional nivå. Underlag som gör det möjligt att följa vårdbehoven i olika grupper saknas och i dialoger med representanter från hälso- och sjukvården har det framkommit att analyser av vilka som är vårdens största utmaningar inte har genomförts i tillräcklig utsträckning. Samtidigt pågår flera stora omställningsarbeten inom vården i Gävleborg. Flera av dessa kan bidra till en mer jämlik vård, under förutsättning att jämlikhetsperspektivet vägs in i utformningen av strategier och uppföljningar. Jämlik vård handlar inte om att ge samma insats till alla. Jämlik vård handlar om vårdens förmåga, och vårdens förutsättningar, att anpassa sig till patienters olika förutsättningar. Vissa grupper behöver mer stöd än andra, vissa grupper behöver annan typ av information än andra, vissa grupper är i större behov av kontinuitet och trygghet än andra, och vissa grupper är i behov av uppsökande verksamhet, helst med personlig kontakt, medan andra föredrar att ansvara för sina vårdkontakter på egen hand, helst digitalt.

Hur kan jämlika möjligheter och inkludering öka i Gävleborg?

Det finns inga enkla, enskilda lösningar eller åtgärder som gör Gävleborg jämlikt. Det behövs ett kontinuerligt arbete enbart för att hålla ojämlikheten i samhället konstant istället för ökande – och ytterligare ansträngningar om den ska minskas.

Jämlikhetsutredningens analys är att förklaringarna till att ojämlikhet uppstår, och bibehålls, kan delas upp i två orsaksområden: strukturella faktorer och samspel mellan människor. Strukturella faktorer är samhällssystem, prioriteringar, lagar och regelverk, hur aktörer är organiserade, vilka arbetssätt de har, samt hur de samverkar med varandra. Samspel är hur människor betar sig mot och bemöter varandra. Strukturella faktorer och beteenden är påverkbara. Trots frågans komplexitet är det därför Jämlikhetsutredningens bedömning att mer jämlika möjligheter är möjligt i Gävleborg.

Aktörer i Gävleborg har ett stort handlingsutrymme att skapa mer jämlika förutsättningar och möjligheter för alla som lever och verkar i Gävleborg. Det som krävs är ett tålmodigt och långsiktigt förbättringsarbete hos varje aktör för att göra det befintliga uppdraget bättre och för alla.

Jämlikhetsutredningen har identifierat tre viktiga kuggar och sex framgångsfaktorer som är viktiga för att skapa mer jämlika möjligheter och inkludering i Gävleborg.

Aktivt ägarskap är centralt

Den första kuggen är aktivt ägarskap. Med det menas att alla aktörer integrerar ett jämlikhetsperspektiv i det som styr verksamheten och gör sin analys av sitt ansvar, sitt bidrag, och sina möjliga lösningar i form av förändrade arbetssätt, prioriteringar och resursfördelning - för mer jämlika möjligheter i Gävleborg.

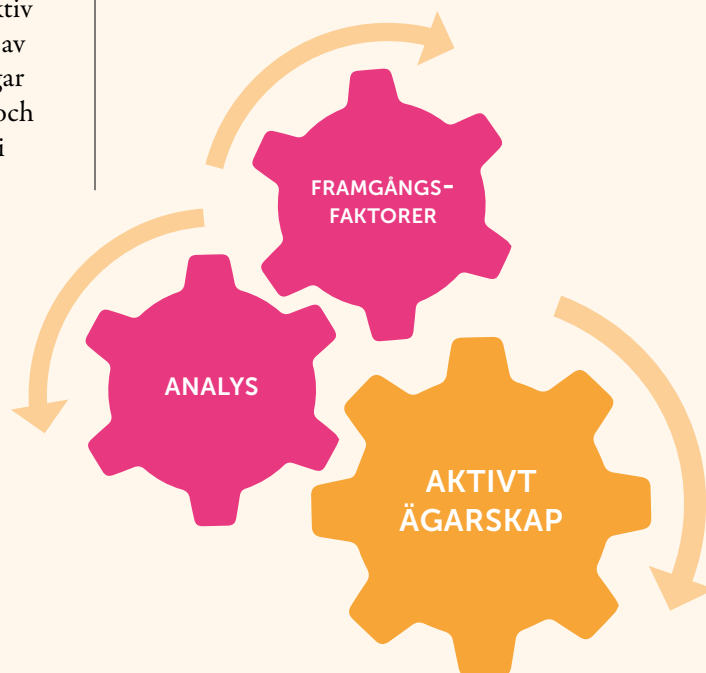
Analys är ett viktigt redskap

Den andra kuggen är analys. För att aktörer ska kunna identifiera sina möjliga lösningar utifrån sin verksamhets specifika uppdrag behövs kunskaper om vilka grupper verksamheten når och inte når och om vilka olika effekter verksamheten har för olika grupper. Det handlar om att återkommande analysera sitt uppdrag, utbud, utförande, resultat och effekt med ett jämlikhetsperspektiv och att göra det återkommande.

Framgångsfaktorer för ökad jämlikhet och inkludering

Den tredje kuggen består i sig av sex olika framgångsfaktorer. Dessa framgångsfaktorer är användbara både då analyser genomförs och vid justering av arbetssätt, prioriteringar och resursfördelning:

- **Investera idag för framtida avkastning.**
Satsa tidigt och långsiktigt.
- **Satsa olika för att åstadkomma lika** genom behovsstyrd resursfördelning.
- **Riv hinder** genom att identifiera och åtgärda utestängande strukturer.
- **Prioritera tvärspektoriell och tvärprofessionell samverkan.**
- **Anta ett normkritiskt arbetssätt.**
- **Anpassa information och bemötande** utifrån individ och målgrupp.

Utdrag från kapitel 2. Utbildning

Sammanställning av exempel på åtgärder utifrån respektive framgångsfaktor

Investera idag för framtida avkastning

- Ge stöd tidigt till barn/elever i behov av detta
- Satsa på kontinuerlig och normkritisk arbetsmarknadskunskap och studie- och yrkesvägledning under hela utbildningstiden.
- Arbeta aktivt, tidigt och systematiskt för att främja närvaro och förebygga skolmisslyckanden, med inriktning på förebyggande, ingripande och kompensatoriska åtgärder.

Satsa olika för att åstadkomma lika

- Arbeta för att öka förskoledeltagandet, framför allt bland barn till nyanlända.
- Satsa särskilt på arbetsmarknadskunskap och studie- och yrkesvägledning på skolor där en större del av eleverna kommer från hem med en svagare utbildningstradition.

Riv hinder

- Förebygg stigmatisering av skolor med hjälp av information.
- Arbeta med förebilder för att skapa kännedom om alternativ till annat än traditionella val.
- Öka kunskapen om barn i utsatta situationer hos ledning och pedagoger.

Prioritera tvärssektoriell och tvärprofessionell samverkan

- Öka samverkan mellan skola och arbetsliv, särskilt med branscher med framtida arbetskraftsbrist.
- Arbeta aktivt för att få fler arbetsplatser att ta emot elever för praktik.
- Stärk samverkan mellan aktörer som möter barn i utsatta situationer för att gemensamt främja hälsa och skolgång, exempelvis: förskola/skola, elevhälsa, socialtjänst och hälso- och sjukvårdsverksamheter.

Anta ett normkritiskt arbetssätt

- Öka kompetensen om normkritik och likabehandling hos ledning och pedagoger.
- Stärk undervisning i skolan om normkritik och likabehandling.
- Synliggör, och vid behov förändra, ledning och pedagogers egna förväntningar på elever utifrån deras kön, föräldrarnas utbildningsnivå, funktion, födelse-land och så vidare.

Anpassa information och bemötande

- Säkerställ att alla elever, föräldrar och personal förstår hur skolsystemet är uppbyggt, hur det fungerar på den lokala skolan och vilket ansvar respektive part har.

OBS! Fler exempel på åtgärder finns att hitta löpande i kapitel 2. Utbildning i rapporten Jämlikt Gävleborg.

Utdrag från kapitel 3. Arbete och ekonomi

Sammanställning av exempel på åtgärder utifrån respektive framgångsfaktor

Investera idag för framtida avkastning

- Få fler att avsluta utbildning på minst gymnasienivå.
- Öka elevers/studenters kännedom om olika utbildnings- och yrkesalternativ.
- Öka motivationen till utbildning hos fler genom att göra vägen till arbete tydlig och satsa på utbildningsplatser inom området där näringslivet ser behov.
- Främja normbrytande utbildnings- och yrkesval genom kontinuerlig och normkritisk arbetsmarknads-kunskap och studie- och yrkesvägledning.

Satsa olika för att åstadkomma lika

- Stärk möjligheterna till utbildning och praktik i kombination.
- Stärk möjligheterna till att utveckla språkkunskaper på arbetsplatser.
- Skapa mötesplatser för arbetsgivare och de som står utanför arbetsmarknaden.
- Erbjud praktikplatser, lärlingsutbildningar, YA-anställningar.
- Erbjud subventionerade anställningar och riktade insatser.
- Skapa nya yrkesroller för enklare uppgifter som kompletterar redan existerande kvalificerade yrkesroller.
- Tillvarata reell kompetens genom nationellt giltig validering.
- Öka deltagandet i etableringsprogrammet, särskilt bland kvinnor.
- Främja utvecklingen av Arbetsintegrerande sociala företag (ASF).
- Möjliggör för fler att arbeta till 100 procent av sin förmåga.

Riv hinder

- Förbättra möjligheter till att studera och arbeta på distans.
- Öka tillgängligheten till vuxenutbildning genom fortsatt satsning på lokala lärcentra.
- Främja arbetsförmedlares (AF/kompletterande aktörer) tillgängliga och konkreta kunskap om den lokala arbetsmarknaden och kännedom om framgångshistorier om individer, som har tagit sig in på arbetsmarknaden.

- Främja att arbetsförmedlare (AF/kompletterande aktörer) i tillräckligt stor utsträckning behärskar olika metodiska tillvägagångssätt i samarbetet med individer.
- Arbeta med förebilder för att skapa kännedom om alternativ till annat än traditionella val.
- Arbeta för en mer jämställd fördelning av arbetsfrämjande åtgärder hos arbetssökande par med små barn.
- Främja mäns uttag av föräldraledighet och vård av barn, både på arbetsplatser och bland arbetssökande.

Prioritera tvärssektoriell och tvärprofessionell samverkan

- Stärk samverkan mellan ansvariga myndigheter, kommuner och arbetsgivare för att underlätta arbetsmarknadsinträde.
- Stärk möjligheterna för matchning genom ökad samverkan mellan utbildningsföreträdare och arbetsliv.

Anta ett normkritiskt arbets sätt

- Öka kompetensen om normkritik och likabehandling i organisations- och företagsledning.
- Använd en normkritisk och kompetensbaserad rekryteringsprocess.
- Genomför normkritisk och kompetensbaserad lönekartläggning och ta bort omotiverade löneskillnader.
- Arbeta aktivt för en inkluderande arbetsmiljö (OSA).
- Öka mottagandet av praktikanter från underrepresenterade grupper.
- Arbeta aktivt för en universell utformning av arbetsplatser.

Anpassa information och bemötande

- Stärk företagsfrämjande organisationers förmåga att nå ut till och arbeta med målgruppen utrikes födda.

OBS! Fler exempel på åtgärder finns att hitta löpande i kapitel 3. Arbete och ekonomi i rapporten Jämlikt Gävleborg.

Utdrag från kapitel 4. Tillgänglighet och boendemiljö

Sammanställning av exempel på åtgärder utifrån respektive framgångsfaktor

Investera idag för framtida avkastning

- Ge social hållbarhet ökad prioritet i samhällsplanering på regional och kommunal nivå.
- Minska risk för segregation redan i planeringsprocessen. Planera för ökad blandning utifrån storlek, kostnad och upplåtelseform.

Satsa olika för att åstadkomma lika

- Arbeta för att öka medborgarnas inflytande i planeringsprocessen, med riktade insatser till grupper som deltar i lägre utsträckning.
- Riktade insatser för att främja byggande av bostäder för grupper i störst behov.
- Genomför områdesbaserade satsningar i resursvaga områden i syfte att skapa mer attraktiva miljöer och förbättra livsmiljön.

Riv hinder

- Inkludera ett jämlikhetsperspektiv vid utformning av regionala och lokala planer, program och utvecklingsinsatser.
- Inkludera ett jämlikhetsperspektiv i planering av ny- och omlokalisering av funktioner för samhällsservice.
- Fortsätt utbyggnad av fast och mobilt bredband i hela länet. Prioritera utbyggnaden ur ett jämlikhetsperspektiv för att säkra att de med störst behov nås.
- Öka möjligheten till möten mellan människor från olika områden, exempelvis genom att skapa offentliga mötesplatser, blanda upptagningsområden för skolor och fritidsaktiviteter, förstärka utbudet av service och aktiviteter i resursvaga områden för att locka människor från andra områden.

Prioritera tvärsektoriell och tvärprofessionell samverkan

- Stärk samverkan mellan Region Gävleborg och länets kommuner vid planering för tillgång till utbildning, arbete och service. Det gäller framför allt kommuner inom samma lokala arbetsmarknadsområde.
- Stärk samverkan mellan kommunerna avseende bostadsbyggande och planering för bostäder. Det gäller framför allt kommuner inom samma lokala arbetsmarknadsområde.
- Stärk samverkan mellan kommuner i frågor som rör placering av nyanlända samt social dumpning.

Anta ett normkritiskt arbetssätt

- Ge social hållbarhet ökad prioritet i samhällsplanering på regional och kommunal nivå.
- Arbeta för att öka deltagande och inflytande i planeringsprocessen från grupper som vanligen deltar i lägre utsträckning.

Anpassa information och bemötande

- Säkerställ att allmänt riktad information, om vilka möjligheter till stöd som finns, finns tillgänglig på olika språk, både som text och tal, och i olika kanaler.
- Rikta informationen om vilka möjligheter till stöd som finns till de som har störst behov. Anpassa informationen efter målgruppens förutsättningar att ta till sig den.
- Anpassa digitala lösningar för att fler ska kunna ta del av dem, exempelvis genom att säkerställa de är tillgängliga på olika språk och utifrån olika kunskapsnivå.
- Säkerställ att digital information och lösningar kan kompletteras med information och lösningar via andra kanaler, utifrån målgruppens behov.
- Erbjud kunskapshöjande insatser för grupper med lägre digital kompetens, både allmänna utbildningar och utbildningar i specifika verktyg.

OBS! Fler exempel på åtgärder finns att hitta löpande i kapitel 4. Tillgänglighet och boendemiljö i rapporten Jämlikt Gävleborg.

Utdrag från kapitel 5. Demokrati och delaktighet

Sammanställning av exempel på åtgärder utifrån respektive framgångsfaktor

Investera idag för framtida avkastning

- Premiera föreningar och aktiviteter som arbetar aktivt med inkludering.
- Utöka det våldsförebyggande arbetet.
- Planera för och skapa trygga livsmiljöer.
- Utred möjligheten till mer långsiktigt ekonomiskt stöd till civilsamhällesaktörer.

Satsa olika för att åstadkomma lika

- Arbeta för att öka valdeltagandet bland grupper där deltagandet är lägre.
- Öka kännedom hos underrepresenterade grupper om hur att engagera sig politiskt.
- Stärk möjligheten till socialt deltagande och delaktighet för grupper med mindre resurser.

Riv hinder

- Säkerställ att det finns strukturer för inflytande och att de är möjliga att använda för alla grupper i befolkningen.
- Förenkla ungdomars möjlighet till inflytande. Stärk särskilt flickors möjlighet till inflytande.
- Arbeta för en ökad mångfald på politiska poster, till exempel genom att göra det möjligt för fler att ta och behålla politiska uppdrag utifrån sina förutsättningar.
- Anpassa tider för aktiviteter för att fler ska kunna ta sig till och från med kollektivtrafik.
- Arbeta för att motverka ofrivillig ensamhet.

Prioritera tvärssektoriell och tvärprofessionell samverkan

- Nyttja inflytande från intressegrupper i frågor som berör dem.

Anta ett normkritiskt arbetssätt

- Arbeta för att fler ska nyttja sin möjlighet till inflytande, genom att anpassa forum, kanaler och verksamheter efter människors olika förutsättningar.
- Arbeta systematiskt och strukturerat för att öka inkluderingen i föreningar och verksamheter utifrån alla diskrimineringsgrunder.
- Öka kompetensen om normkritik och likabehandling till ledning och ledare inom civilsamhället.
- Öka kunskapen om barn i utsatta situationer hos ledning och ledare inom civilsamhället.
- Anpassa turtäthet för kollektivtrafik för att fler ska kunna ta sig till och från aktiviteter.
- Stärk undervisning i skolan om normkritik och likabehandling.

Anpassa information och bemötande

- Säkerställ att allmänt riktad information finns tillgänglig på olika språk, både som text och tal, och i olika kanaler.
- När föregående punkt inte är möjligt, anpassa informationen till de som har sämst förutsättningar att ta till sig den.
- Anpassa riktad information efter målgruppens förutsättningar att ta till sig den. Fråga målgruppen. Använd en avsändare som målgruppen lyssnar till.

OBS! Fler exempel på åtgärder finns att hitta löpande i kapitel 5 Demokrati och delaktighet i rapporten Jämlikt Gävleborg.

Utdrag från kapitel 6. Hälsa

Sammanställning av exempel på åtgärder utifrån respektive framgångsfaktor

Investera idag för framtida avkastning

- Stärk hälso- och sjukvårdens samt skolhälsovårdens systematiska och strukturerade arbete för att identifiera, och erbjuda stöd vid, ohälsosamma levnadsvanor.
- Utöka det våldsförebyggande arbetet.
- Öka kompetensen hos aktörer som möter personer utanför arbetsmarknaden om att dessa har ökad risk för nedsatt psykisk och fysisk, samt om hälsofrämjande faktorer.

Satsa olika för att åstadkomma lika

- Säkerställ att förebyggande och främjande arbete i större utsträckning än idag når grupper med större risk och sårbarhet för psykisk och fysisk ohälsa.

Riv hinder

- Stärk individers möjlighet att göra hälsosamma val genom socialt stöd och hälsofrämjande normer i familj, på arbetsplats, i skola.
- Stärk individers möjlighet att göra hälsosamma val genom att fysiska livsmiljöer (bostadsområden, arbetsplatser, närmiljöer) planeras och justeras för närhet till service och främjande miljöer så som grönytor samt gång- och cykelvägar.

Prioritera tvärsektoriell och tvärprofessionell samverkan

- Stärk samverkan mellan ansvariga myndigheter, kommuner och arbetsgivare för att underlätta arbetsmarknadsinträde.

Anta ett normkritiskt arbetssätt

- Öka kompetensen om normkritik och likabehandling hos ledning och personal i samtliga verksamheter.
- Arbeta systematiskt och strukturerat för att förebygga diskriminering, mobbning och kränkande bemötande i alla verksamheter.
- Inkludera ett jämlikhets- och barnrättsperspektiv i planering och skapande av fysiska livsmiljöer och mötesplatser.

Anpassa information och bemötande

- Se kapitel vård om hälsokompetens.

OBS! Fler exempel på åtgärder finns att hitta löpande i kapitel 6. Hälsa i rapporten Jämlikt Gävleborg.

Utdrag från kapitel 7. Vård

Sammanställning av exempel på åtgärder utifrån respektive framgångsfaktor

Investera idag för framtida avkastning

- Integrera ett jämlikhetsperspektiv i planering, genomförande och uppföljning av all hälso- och sjukvårdsverksamhet.
- Använd hälsoekonomiska beräkningar för att visa på vinster av att göra förebyggande arbete och tidiga insatser.
- Stärk det systematiska och strukturerade arbetet för att identifiera, och erbjuda stöd vid, ohälsosamma levnadsvanor.
- Säkerställ att förebyggande och främjande arbete når fler i befolkningen och i större utsträckning än idag när grupper med större risk och sårbarhet för ohälsa.
- Integrera förebyggande arbete i vårdprogram, standardiserade vårdförlopp, riktlinjer och rekommendationer.

Satsa olika för att åstadkomma lika

- Anpassa insatser efter gruppernas olika behov.
- Fortsätt arbetet för mer personcentrering.
- Säkerställ att satsningar på digitala vårdmöten kompletteras med satsningar på ökad fysisk tillgänglighet för de som av olika skäl inte kan eller vill besöka vården digitalt.

Riv hinder

- Utveckla kunskapsstöd om jämlik vård för personal, ledning och beslutsfattare.
- Anpassa digitala lösningar så att fler ska kunna ta del av dem.
- Erbjud kunskapshöjande insatser för grupper med lägre digital kompetens, både allmänna utbildningar och utbildningar i specifika verktyg.
- Anlägg ett jämlikhetsperspektiv i fortsatt arbete för patient- och anhörigmedverkan.
- Arbeta för att stärka patienters inflytande i varje steg i vårdkedjan.
- Arbeta för att stärka patienters inflytande i varje steg av BUUUU-hjulet.

Prioritera tvärssektoriell och tvärprofessionell samverkan

- Stärk samverkan mellan olika vårdenheter, vårdformer och utvecklingsarbeten.
- Stärk samverkan mellan region och andra myndigheter, kommuner och organisationer med utgångspunkt i den gemensamma patienten.
- Möjliggör för samverkan redan i budget- och planeringsarbete.
- Utveckla arbetet med Samordnad individuell plan (SIP).

Anta ett normkritiskt arbetsätt

- Öka kompetensen om jämlik vård hos personal, ledning och beslutsfattare för att skapa mer medvetet agerande, ett aktivt ägarskap samt högre efterfrågan på uppföljning och resultat.

Anpassa information och bemötande

- Säkerställ att alla patienter får, och kan ta till sig av, information om sin vård och sina möjligheter. Fånga upp och stötta särskilt de patienter som inte själv klarar av att agera på dessa möjligheter.
- Säkerställ att allmänt riktad information finns tillgänglig på olika språk, både som text och tal, och i olika kanaler.
- När så inte är möjligt, anpassa informationen till de som har sämst förutsättningar att ta till sig den.
- Anpassa riktad information efter målgruppens förutsättningar att ta till sig den. Fråga målgruppen. Använd en avsändare som målgruppen lyssnar till.
- Anpassa kommunikationen i vårdmötet utifrån respektive patient och/eller anhörig.

OBS! Fler exempel på åtgärder finns att hitta löpande i kapitel 7. Vård i rapporten Jämlikt Gävleborg.

Utdrag från avsnitt 7.1. Vårdens förutsättningar...

EXEMPEL på åtgärder som kan bidra till hälso- och sjukvårdens möjligheter att ge en mer jämlik vård

- Integrera ett jämlikhetsperspektiv i planering, genomförande och uppföljning av all hälso- och sjukvårdsverksamhet, såväl ordinarie arbete som utvecklingsarbeten.
- Följ upp all hälso- och sjukvårdsverksamhet, pågående så väl som utvecklingsarbete, ur ett jämlikhetsperspektiv: vilka nås/nås inte av verksamheten och ger verksamheten olika effekter för olika grupper?
- Öka kompetensen om jämlik vård hos personal, ledning och beslutsfattare för att skapa mer medvetet agerande, ett aktivt ägarskap samt högre efterfrågan på uppföljning och resultat.
- Utveckla kunskapsstöd om jämlik vård för personal, ledning och beslutsfattare .
- Tillgängliggör befintlig samt ta fram ny data, exempelvis genom att bredda befintliga undersökningar, som möjliggör fördjupade analyser av jämlik vård. Detta gäller även data för barn som patienter.
- Gör fördjupade analyser av jämlik vård, behandling och bemötande i Gävleborg.
- Prioritera och besluta åtgärder/utvecklingsarbete utifrån ovan beskrivna uppföljningar och analyser.
- Fortsätt arbetet för mer personcentrering: att göra jämlikt är att göra olika i olika situationer för olika personer. Anpassa kontakt- och besöksmöjligheter.
- Säkerställ att alla patienter får, och kan ta till sig av, information om sin vård och sina möjligheter. Fånga upp och stötta särskilt de patienter som inte själv klarar av att agera på dessa möjligheter.
- Stärk samverkan mellan olika vårdenheter, vårdformer och utvecklingsarbeten.
- Stärk samverkan mellan region och andra myndigheter/kommuner/organisationer med utgångspunkt i den gemensamma patienten.
- Möjliggör för samverkan redan i budget- och planeringsarbete.
- Utveckla arbetet med Samordnad individuell plan (SIP).
- Använd hälsoekonomiska beräkningar för att visa på vinster av att göra – och kostnader av att inte göra – förebyggande arbete och tidiga insatser.
- Möjliggör för förebyggande arbete redan i budget- och planeringsarbete, se detta som investeringar med avkastning genom minskade eller uteblivna kostnader längre fram.

OBS! Fler exempel på åtgärder finns att hitta löpande i kapitel 7. Vård i rapporten Jämlikt Gävleborg.

